

Προς την
Κ.Ε.Δ.Ε
[Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος]
Υπόψη Προέδρου κ. Δημητρίου Παπαστεργίου, Δημάρχου Τρικκαίων,
και μελών Διοικητικού Συμβουλίου
info@kedke.gr

**Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε,
Αξιότιμα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου,**

Η παρούσα ανοιχτή επιστολή έχει ως στόχο αφενός να αποτυπώσει τον προβληματισμό μας για την ένταση και έκταση του φαινομένου της κακοποίησης/παραμέλησης των παιδιών και τις υφιστάμενες συστημικές προκλήσεις, και αφετέρου να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα και παρεμβάσεις για τη συγκρότηση μίας ισχυρής και αποτελεσματικής συμμαχίας όλων των δήμων και άλλων αρμόδιων φορέων, με κοινή αποστολή την προάσπιση των δικαιωμάτων των ανηλίκων.

Όπως είναι γνωστό, η κακοποίηση σε όλες τις εκφάνσεις της (σωματική, ψυχολογική ή σεξουαλική) και η παραμέληση, αποτελούν σκοτεινά φαινόμενα που επηρεάζουν καθοριστικά την ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών, καθώς και το παρόν και μέλλον των οικογενειών, υπονομεύοντας συνακόλουθα την κοινωνική συνοχή. Κατά την περίοδο της πανδημίας δε, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας¹, που επέτεινε περαιτέρω τις οδυνηρές επιπτώσεις της στους ανηλίκους.

Στο κρίσιμο σκέλος της αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών, η χώρα μας υστερεί σημαντικά. Οι δομικές αδυναμίες του συστήματος παιδικής προστασίας αποτελούν σοβαρό πρόσκομμα στην έγκαιρη αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης αλλά και στην ουσιαστική και αποτελεσματική διαχείρισή τους με βάση το βέλτιστο συμφέρον του κάθε παιδιού, στην παροχή υποστήριξης προς το ίδιο και την οικογένειά του και στην αποκατάσταση και κοινωνική επανένταξη των ανήλικων θυμάτων, σύμφωνα και με τις προβλέψεις των άρθρων 3, 9, 18, 19 και 39 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ), όπως κυρώθηκε από τον υπερνομοθετικής ισχύος νόμο 2101/92.

Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες των ΟΤΑ α΄ Βαθμού που αποτελούν τις κατεξοχήν υπηρεσίες παροχής πρωτοβάθμιας και επείγουσας κοινωνικής φροντίδας, στις οποίες ανατίθενται και

¹ Αναφορά στην αύξηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της πανδημίας και την αδυναμία αποτελεσματικής αντιμετώπισης γίνεται και στην έκθεση Συνηγόρου και UNICEF με τίτλο «Οι επιπτώσεις των περιοριστικών μέτρων COVID-19 στα Δικαιώματα του Παιδιού». Διαθέσιμη εδώ <https://old.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.950295>

αναλαμβάνουν, ελλείπει εξειδικευμένων Υπηρεσιών, τις περιπτώσεις παιδικής προστασίας είναι δραματικά υποστελεχωμένες.

Επιπλέον δεν λαμβάνονται μέτρα, όπως η θεσμική κατοχύρωση του επαγγελματικού απορρήτου του Κοινωνικού Λειτουργού ή το ακαταδίωκτο για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που συντάσσουν εκθέσεις Κοινωνικής Έρευνας στο πλαίσιο εισαγγελικών παραγγελιών, ο καθορισμός ελάχιστων προδιαγραφών σε προσωπικό, υποδομές, εξοπλισμό για τη λειτουργία Κοινωνικών Υπηρεσιών στους Δήμους σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Με αυτά τα δεδομένα οι κοινωνικοί λειτουργοί καλούνται να καλύψουν ανάγκες πολιτών σε αναλογία ενός κοινωνικού λειτουργού ανά 30.000 κατοίκους ή και περισσότερους και αναγκάζονται να εργαστούν με αναλογίες 1 Κοινωνικός Λειτουργός ανά 400 ή και περισσότερους ωφελούμενους καταγράφοντας μία από τις υψηλότερες αναλογίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και υπερβαίνοντας κατά πολύ τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα με δραματικές συνέπειες στην αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Από έρευνα που πραγματοποίησε ο Συνήγορος το 2020 σε 14 μεγάλους δήμους της χώρας², την καταγραφή των προβλημάτων από τον Σύνδεσμο Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (ΣΚΛΕ), προκύπτουν τα ακόλουθα:

Ο αριθμός επαγγελματιών του πεδίου εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλός και ανεπαρκής σε σχέση με τις υφιστάμενες ανάγκες. Ενδεικτικά, στο πλαίσιο της ανωτέρω έρευνας, το προσωπικό της αρμόδιας υπηρεσίας του Δήμου Αθηναίων απάντησε στην Ανεξάρτητη Αρχή πως «...εκτιμά ότι τα περιστατικά που χρήζουν παρακολούθησης σε βάθος χρόνου και θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν είτε αποκλειστικά από την Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων του, είτε συνδυαστικά με κάποια άλλη δομή κυμαίνονται ανάμεσα σε 70-100 ετησίως. Τα περιστατικά για τα οποία δύναται η Κοινωνική Υπηρεσία να συνεχίσει την παρακολούθηση στην πραγματικότητα δεν ξεπερνούν τα 20 ετησίως».

Αντίστοιχα προβλήματα διαπιστώθηκαν και σε άλλους δήμους της χώρας, ενώ επισημαίνεται ότι υπάρχουν δήμοι στην επικράτεια που δεν διαθέτουν Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων.

Οι περισσότεροι δήμοι απάντησαν ότι προβαίνουν σε διερεύνηση μόνο κατόπιν εισαγγελικής εντολής, παρά την πρόβλεψη της ΚΥΑ 49549/2011 (που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 8 του Ν.3961/2011), στο άρθρο 4 της οποίας ορίζεται ότι «*Η Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων κάθε Δήμου είναι αρμόδια για την πραγματοποίηση των κοινωνικών ερευνών για θέματα κακοποίησης ανηλίκων, όταν (α)δέχεται σχετική ειδοποίηση από την εθνική γραμμή παιδικής προστασίας, (β) δέχεται καταγγελία, έστω και ανώνυμη, για κακοποίηση ανηλίκου στα όρια του Δήμου ή (γ) λαμβάνει εισαγγελική εντολή για την διεξαγωγή σχετικής έρευνας.*»

Η διαχείριση αυτή, που συνιστά παρέκκλιση από το πνεύμα και το περιεχόμενο της ανωτέρω διάταξης, θεωρείται απότοκη πρωτίστως της αδυναμίας ανταπόκρισης των επαγγελματιών

² Σε συνέχεια της εν λόγω έρευνας δημοσιεύθηκε η έκθεση με τίτλο «Από το Ίδρυμα στην Κοινότητα: εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών». Διαθέσιμη εδώ [Άεάέεβ Υέεάόε
Θήϊόόάόβά άδÜέùδύί Δάέάέβί 140820 άθϊϊ÷P \(synigoros.gr\)](https://www.synigoros.gr/)

στον όγκο των εισερχόμενων καταγγελιών, δεδομένων των συνολικών τους καθηκόντων, και δευτερευόντως του φόβου έκθεσης τους σε νομικές διαδικασίες, στις οποίες αισθάνονται πιο ευάλωτοι εφόσον δεν υφίσταται εισαγγελική εντολή.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι, με βάση τις επιταγές της ΔΣΔΠ, στόχος θα πρέπει να είναι η οικοδόμηση ενός συνεκτικού συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών οι οποίες, σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες της κοινότητας και ιδίως με τις σχολικές μονάδες, θα βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση ως προς την αναγνώριση και διαχείριση περιπτώσεων παιδιών σε κίνδυνο, ακόμη και πριν την έκδοση εισαγγελικής διάταξης.

Το πρόβλημα της υποστελέχωσης επιτείνεται από την στάση του Υπουργείου Εσωτερικών για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που απασχολούνται με Συμβάσεις Ορισμένου Χρόνου. Το Υπουργείο επιμένει ότι οι τελευταίοι δεν μπορούν να διενεργούν και να υπογράφουν κοινωνικές έρευνες για τη διαπίστωση των συνθηκών διαβίωσης παιδιών και οικογενειών, παρά το γεγονός ότι το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο δεν προβλέπει κανένα περιορισμό στην άσκηση των επαγγελματικών τους δικαιωμάτων με βάση την εργασιακή τους σχέση.

Η συνθήκη αυτή της έλλειψης προσωπικού τροφοδοτεί σειρά παραβιάσεων των δικαιωμάτων των παιδιών τα οποία εκτίθενται συστηματικά σε κακοποίηση/παραμέληση, χωρίς την αναγκαία έγκαιρη παρέμβαση της πολιτείας. Εναλλακτικά, η παρέμβαση αυτή μπορεί να είναι ανεπαρκής και αποσπασματική με συνέπεια να μην παρέχει τη δυνατότητα ουσιαστικής αντιμετώπισης σοβαρών ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των οικογενειών σε βάθος χρόνου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση το παιδί ενδέχεται να απομακρυνθεί από το οικογενειακό του περιβάλλον - παρά την ύπαρξη ισχυρού συναισθηματικού δεσμού και της δυνατότητας αποκατάστασης της σχέσης με τους γονείς- και να τοποθετηθεί σε ιδρυματική δομή, όπου η δευτερογενής θυματοποίησή του και ο περαιτέρω ψυχικός τραυματισμός του θεωρούνται βέβαια³.

Από την έρευνα του Συνηγόρου⁴ προέκυψε ότι, **σε σύνολο 260 κοινωνικών λειτουργών και 45 ψυχολόγων** που απασχολούνται στους 14 Δήμους και απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της Αρχής, **μόνο 42 κοινωνικοί λειτουργοί ασχολούνται με την διερεύνηση καταγγελιών**

Ασύμμετρη κατανομή του προσωπικού

κακοποίησης/παραμέλησης παιδιών, δεδομένου ότι το προσωπικό είναι επιφορτισμένο με πολλές και διαφορετικές αρμοδιότητες και διαμοιρασμένο σε διάφορες υπηρεσίες των Δήμων (όπως ΚΑΠΗ, Κέντρα Κοινότητας, δημοτικούς παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, κ.α).

³ Ο Συνήγορος στην ανωτέρω έκθεσή του επισημαίνει «*Η Αρχή εμμένει στη θέση ότι τα ιδρύματα δεν είναι εν δυνάμει κακοποιητικά, αλλά στην πλειονότητα των περιπτώσεων de facto κακοποιητικά, διότι η ιδρυματική φροντίδα χαρακτηρίζεται από την απουσία σταθερών προσώπων συναισθηματικής αναφοράς για τα παιδιά (δηλαδή προσώπων με ψυχική διαθεσιμότητα προς κάθε παιδί) και από αυστηρή ρουτίνα. Τα ιδρύματα με λίγα λόγια, βλάπτουν όλα τα παιδιά. Η διεθνής βιβλιογραφία και οι σχετικές έρευνες έχουν αποκαλύψει τις επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας, στην ανάπτυξη του σώματος εν γένει και του εγκεφάλου, στην κοινωνική συμπεριφορά και στην εξέλιξη...*» (σελ. 32).

⁴ Ό.π. σελ. 14

Τούτο ασφαλώς μπορεί να οφείλεται στις ανάγκες και των άλλων πεδίων δραστηριότητας των δήμων, και εξάλλου ευθυγραμμίζεται με την συνταγματική πρόβλεψη του άρθρου 102 παρ. 2 του Συντάγματος για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, ωστόσο η επιτακτική ανάγκη προστασίας των παιδιών από τον κίνδυνο κακοποίησης και παραμέλησης επιβάλλουν την διασφάλιση της επαρκούς στελέχωσης των κοινωνικών υπηρεσιών αρμόδιων για την παιδική προστασία, η εύρυθμη λειτουργία των οποίων αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ συνθήκη για την αντιμετώπιση των παραβιάσεων.

Ανομοιογενείς πρακτικές και έλλειψη εποπτείας

Περαιτέρω στην έκθεση του Συνηγόρου αναδεικνύεται ότι αρκετές υπηρεσίες και κοινωνικοί λειτουργοί εξατομικευμένα δεν χρησιμοποιούν συγκεκριμένο πρωτόκολλο διερεύνησης, διάγνωσης και διαχείρισης της κακοποίησης και παραμέλησης, παρότι το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού έχει ήδη εκπονήσει σχετικό αξιόπιστο εργαλείο, καθώς η χρήση του εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε επαγγελματία⁵.

Η απουσία κοινής γραμμής και πρωτοκόλλων για τη διενέργεια κοινωνικής έρευνας αλλά και για την παρακολούθηση και υποστήριξη των οικογενειών συντελεί στην αποδυνάμωση του συστήματος που εν τέλει φαντάζει ανεργάσιμο, δεδομένου ότι η διαχείριση περιπτώσεων κακοποίησης/παραμέλησης εξαρτάται από τους εκάστοτε επαγγελματίες αντί να απορρέει από ένα ενιαίο και συγκροτημένο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των υπηρεσιών.

Το ίδιο ισχύει αναφορικά με τη διασύνδεση και συνεργασία των ΟΠΑ (όπου υπάρχουν) με άλλες υπηρεσίες και ιδίως με τις σχολικές μονάδες. Σε κάποιες περιπτώσεις η επικοινωνία και συνεργασία είναι συστηματική και ουσιαστική, ενώ σε άλλες αποσπασματική και ανεπαρκής - λόγω φόρτου εργασίας σε συνδυασμό με την απουσία επαρκούς θεσμικού πλαισίου - ενώ ελάχιστες είναι οι πρωτοβουλίες πρόληψης του φαινομένου της κακοποίησης, μέσω δράσεων ευαισθητοποίησης της κοινότητας (π.χ. για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σωματικής τιμωρίας).

Περαιτέρω η **συντριπτική πλειονότητα του προσωπικού ανέφερε⁶ ότι δεν παρέχεται επιστημονική εποπτεία**, η οποία ωστόσο κρίνεται απολύτως αναγκαία, λαμβάνοντας υπόψη την φύση των καθηκόντων των επαγγελματιών παιδικής προστασίας και την επιβάρυνση που αυτή συνεπάγεται σε προσωπικό επίπεδο, η οποία με τη σειρά της επηρεάζει αναπόφευκτα την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στα παιδιά και τις οικογένειές τους.

Ο παραμερισμός της γνώμης του Παιδιού

Όλα τα παραπάνω (ανομοιογένεια, έλλειψη θεσμοθετημένου ενιαίου πρωτοκόλλου, απουσία εποπτείας) έχουν σημαντική επίπτωση και στην ποιότητα της έρευνας και της παρεχόμενης υποστήριξης.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της ΔΣΔΠ -που αποτελεί και έναν από τους τέσσερις ακρογωνιαίους λίθους των δικαιωμάτων των παιδιών- «*Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με*

⁵ Ο.π. σελ. 18

⁶ Ο.π. σελ. 19

οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό της ωριμότητάς του». Αντίστοιχες προβλέψεις περιλαμβάνονται σε Γενικά Σχόλια της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στα διεθνή και ευρωπαϊκά επιστημονικά πρωτόκολλα σχετικά με την αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού, η οποία θα πρέπει να γίνεται σε στενή συνεργασία με εκείνο, παρέχοντάς του πληροφορίες σε φιλική γλώσσα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας και σε κάθε στάδιο επανεξέτασης της εκάστοτε απόφασης.

Ωστόσο επανειλημμένα έχει διαπιστωθεί ότι οι επαγγελματίες του πεδίου συχνά παραλείπουν τη συζήτηση με τα παιδιά και εκφράζουν αμηχανία αναφορικά με τον τρόπο προσέγγισης, τα διαδικαστικά ζητήματα (πχ σχετικά με το αν επιτρέπεται να επισκεφθούν κατοικία μετά τη λήξη του ωραρίου τους για να μπορέσουν να μιλήσουν με τους ανηλίκους που τότε επιστρέφουν από το σχολείο) και το πρωτόκολλο που διέπει τις συνεντεύξεις αυτές.

Με αυτόν τον τρόπο καταστρατηγείται το θεμελιώδες δικαίωμα του παιδιού, διαρρηγνύεται η σχέση εμπιστοσύνης του με τον κόσμο των ενηλίκων και ιδίως με τις αρχές αλλά υπονομεύεται και η αξιοπιστία της παρέμβασης της πολιτείας στο σύνολό της.

Οι υπηρεσίες που ασχολούνται με τη διερεύνηση της κακοποίησης και παραμέλησης και την υποστήριξη παιδιών και οικογενειών στελεχώνονται κατά κύριο από κοινωνικούς λειτουργούς. **Παρότι οι ανάγκες ψυχολογικής υποστήριξης των οικογενειών σε κίνδυνο είναι ιδιαίτερα αυξημένες, παρατηρείται πολύ μικρός αριθμός ψυχολόγων στις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων (και σε άλλες δομές προστασίας)**⁷. Όμως και από αυτόν τον περιορισμένο αριθμό ψυχολόγων, αρκετοί απασχολούνται με συμβάσεις μικρής διάρκειας και με επισφαλή σχέση εργασίας (π.χ. μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ).

Έλλειψη διεπιστημονικότητας

Η διεπιστημονική προσέγγιση στην εξατομικευμένη αξιολόγηση του συμφέροντος των παιδιών επιβάλλεται από την διεθνή επιστημονική έρευνα και βιβλιογραφία αλλά και την ερμηνεία του άρθρου 3 της ΔΣΔΠ όπως περιλαμβάνεται στο Γενικό Σχόλιο 14 (2013)⁸ της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το οποίο αναφέρει ότι «όσο είναι δυνατό μία διεπιστημονική ομάδα ειδικών πρέπει να εμπλέκεται στην αξιολόγηση των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού» ενώ ειδικά για τα παιδιά που είναι ευάλωτα (θύματα κακοποίησης, ανήλικοι με αναπηρία, παιδιά προσφυγικού/μεταναστευτικού προφίλ κ.α.) στο σχόλιο επισημαίνεται ότι «μία εξατομικευμένη αξιολόγηση του ιστορικού κάθε παιδιού από τη γέννησή του πρέπει να διενεργείται και να επανεξετάζεται περιοδικά από μία διεπιστημονική ομάδα...». Ομοίως το Γενικό Σχόλιο 8 (2006)⁹ αναφέρει ότι «θα πρέπει να υφίσταται μία διεπιστημονική προσέγγιση στο σχεδιασμό και την παροχή φροντίδας και θεραπείας με εξειδικευμένη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται...».

⁷ Ο.π. σελ. 16

⁸ Το Γενικό Σχόλιο 14 (2013) της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφορικά με το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του είναι διαθέσιμο εδώ https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

⁹ Το Γενικό Σχόλιο 8 (2006) της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού στην προστασία από σωματική τιμωρία και άλλες σκληρές και εξευτελιστικές μορφές τιμωρίας, είναι διαθέσιμο και εδώ <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/gc8.pdf/>

Ωστόσο, η ίδια η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 3 του ν.3961/11 αποτελεί εμπόδιο στη στελέχωση των ΟΠΑ και με άλλες ειδικότητες καθώς προβλέπεται ότι «...Το Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. συγκροτεί, σε συνεργασία με Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) Α` βαθμού, Ομάδες Προστασίας Ανηλίκων, οι οποίες αποτελούνται από κοινωνικούς λειτουργούς των οικείων Ο.Τ.Α. και εντάσσονται στο κατά τα ανωτέρω Δίκτυο υπηρεσιών που οργανώνει αυτό.».

Τα παραπάνω σηματοδοτούν την ανάγκη συντονισμένης δράσης των συναρμόδιων Υπουργείων για την τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας που είναι ήδη ελλιπής και παρωχημένη -λαμβάνοντας υπόψη μάλιστα ότι το Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α που συγκροτεί και εποπτεύει με βάση την ανωτέρω νομοθεσία είναι ανενεργό - αλλά και των δήμων για την ενίσχυση της στελέχωσης των υπηρεσιών τους με περισσότερους επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων, ιδίως ψυχολόγων.

Επαγγελματίες αναφέρουν συστηματικά ότι ο φόβος εμπλοκής σε δικαστικές διαμάχες και έκθεσής τους σε μακροχρόνιες, δαπανηρές διαδικασίες λειτουργεί ανασταλτικά ως προς την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προάσπιση του συμφέροντος των παιδιών.

Το φλέγον ζήτημα της νομικής προστασίας των επαγγελματιών του πεδίου

Ήδη στο άρθρο 40 του ν.4509/17 προβλέπεται πως «Οι ψυχίατροι, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι εργάζονται σε δημόσιες παιδοψυχιατρικές μονάδες και ενεργούν στο πλαίσιο δικαστικής ή κοινωνικής έρευνας που διεξάγεται από δικαστικό λειτουργό για τη διακρίβωση κακοποίησης ανηλίκου, δεν εγκαλούνται και δεν ενάγονται για γνώμη που διατύπωσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εκτός αν ενήργησαν με δόλο...».

Ομοίως με το άρθρο 6 του ν.4837/21 «Ο Υπεύθυνος Προστασίας Ανηλίκων, καθώς και το λοιπό προσωπικό των Φορέων Παιδικής Προστασίας που προβαίνουν σε αναφορά περιστατικού κακοποίησης, δεν εγκαλούνται, δεν ενάγονται, δεν διώκονται πειθαρχικά, δεν απολύονται, ούτε υφίστανται άλλου είδους κυρώσεις ή δυσμενή μεταχείριση, για το περιστατικό που ανέφεραν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, παρά μόνον εάν προέβησαν εν γνώσει τους σε αναληθή αναφορά».

Οι παραπάνω διατάξεις αποτελούν θετική εξέλιξη αλλά δυστυχώς δεν καλύπτουν όλο το φάσμα των υφισταμένων αναγκών. Επιτακτική είναι η ανάγκη διασφάλισης της νομικής προστασίας των κοινωνικών λειτουργών από τυχόν διώξεις για την άποψη που διατυπώνουν στο πλαίσιο διερεύνησης καταγγελιών κακοποίησης-παραμέλησης. Το ίδιο ισχύει και για τους εκπαιδευτικούς, αλλά και για όλους τους επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας που αναφέρουν στις αρμόδιες αρχές -σύμφωνα εξάλλου με τις επιταγές της νομοθεσίας- υπόνοια κακοποίησης παιδιών, καθώς η απουσία ενός επαρκούς πλαισίου προστασίας των επαγγελματιών υπονομεύει την γνωστοποίηση του φαινομένου στις αρχές.

Και εδώ είναι επομένως απαραίτητες οι συντονισμένες προσπάθειες για την θέσπιση από τα αρμόδια Υπουργεία διάταξης για την διασφάλιση της νομικής προστασίας όλων των επαγγελματιών, σύμφωνα με τα παραπάνω.

Τέλος, από την παράθεση των δομικών προβλημάτων δεν μπορεί να απουσιάζει η αναφορά στην έλλειψη ενός ηλεκτρονικού ενιαίου και συνεκτικού συστήματος καταγραφής και διαχείρισης περιστατικών κακοποίησης- παραμέλησης σε όλη την επικράτεια, σύμφωνα και με την πρόταση του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού για εισαγωγή της εργαλειοθήκης του συστήματος αποτύπωσης CAN-MDS¹⁰ σε όλα τα σημεία (φορείς και υπηρεσίες) εισόδου καταγγελιών κακοποίησης-παραμέλησης (κοινωνικές υπηρεσίες, εισαγγελίες, ΕΚΚΑ, Συνήγορος του Παιδιού, Χαμόγελο του Παιδιού, κλπ.).

Η ανάγκη αυτή δεν έχει καλυφθεί μέχρι σήμερα, γεγονός που μας φέρνει αντιμέτωπους συλλογικά με την αδυναμία πλήρους και αξιόπιστης καταγραφής της έκτασης, των διαβαθμίσεων και της διαχείρισης περιστατικών κακοποίησης-παραμέλησης των παιδιών στη χώρα μας. Η αδυναμία κατανόησης του φαινομένου και των παραμέτρων που το συγκροτούν συνεπάγεται σημαντικά μικρότερη δυνατότητα απόκρισης στον πολυσχιδή και αφανή αυτό κίνδυνο.

Λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση της έκτασης του φαινομένου, την διαφαινόμενη επερχόμενη οικονομική κρίση που θα επιβαρύνει ακόμη περισσότερο τις οικογένειες και ενδέχεται να τροφοδοτήσει την περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης, αλλά και τις καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ιούνιος 2022)¹¹ στις οποίες επισημαίνεται ρητά η έλλειψη συνεκτικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση όλων των εκφάνσεων της βίας σε βάρος των παιδιών (συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας και της σωματικής τιμωρίας), κρίνεται επιβεβλημένη η άμεση λήψη μέτρων και η ενίσχυση δικτύων συνεργασίας για την χάραξη κοινής στρατηγικής και την διαχείριση των προκλήσεων. Για τους λόγους αυτούς, **καλούμε την ΚΕΔΕ:**

- Στον προγραμματισμό συνάντησης εργασίας με στόχο την κατάρτιση ενός σχεδίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης/παραμέλησης, στο οποίο θα πρέπει μεταξύ άλλων να περιληφθούν και δράσεις πρόληψης στην κοινότητα για την περαιτέρω ευαισθητοποίηση του γενικού πληθυσμού.
- Σε απεύθυνση σύστασης προς τους δήμους για την κατεπείγουσα πρόσληψη Κοινωνικών Λειτουργών και λοιπού επιστημονικού προσωπικού ως μόνιμου προσωπικού στους Δήμους για την άσκηση αρμοδιοτήτων και την ανάπτυξη προγραμμάτων στήριξης της οικογένειας και της προστασίας του παιδιού.
- Στην επανεξέταση της κατανομής του στελεχιακού δυναμικού των κοινωνικών υπηρεσιών, και ιδίως των ΟΠΑ, με στόχο την επιπλέον ενίσχυσή τους με εκπαιδευμένο προσωπικό για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.
- Σε σύνταξη και υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ των δήμων της χώρας με στόχο την υιοθέτηση της χρήσης του πρωτοκόλλου του Ινστιτούτου Υγείας του

¹⁰ Για περισσότερες πληροφορίες για το εν λόγω σύστημα εδώ <http://www.can-via-mds.eu/>

¹¹ Οι καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο πλαίσιο της περιοδικής αξιολόγησης της Ελλάδας είναι διαθέσιμες εδώ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGRC%2fCO%2f4-6&Lang=en

Παιδιού για την διερεύνηση, διάγνωση και διαχείριση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης, την εκπόνηση πρωτοκόλλου για την παρακολούθηση και υποστήριξη των οικογενειών παιδιών που μπορεί να βρίσκονται σε κίνδυνο, και τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας με άλλους φορείς, και ιδίως με τις σχολικές μονάδες και τις κατά τόπους παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες.

- Σε έκδοση σύστασης προς τους δήμους για την παροχή, σε τακτική βάση, αξιόπιστης επιμόρφωσης και επιστημονικής εποπτείας σε όλους τους επαγγελματίες στους οποίους ανατίθενται καθήκοντα παιδικής προστασίας.

Η παρούσα κοινοποιείται και στα **αρμόδια Υπουργεία**, προκειμένου να:

- Προχωρήσουν στην ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ α' βαθμού σε σχέση με την παιδική προστασία, με την σαφή νομοθετική αποτύπωση και εξειδίκευση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους.
- Εξετάσουν το συντομότερο δυνατό τις δυνατότητες ενίσχυσης της διεπιστημονικής στελέχωσης των κοινωνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ α' βαθμού.
- Προβούν στη νομοθετική κατοχύρωση της νομικής προστασίας των κοινωνικών λειτουργών των ΟΤΑ α' βαθμού σε σχέση με τη γνώμη που διατυπώνουν στο πλαίσιο διερεύνησης περιπτώσεων κακοποίησης-παραμέλησης, καθώς και των εκπαιδευτικών και επαγγελματιών υγείας που αναφέρουν στις αρμόδιες αρχές υπόνοια κακοποίησης παιδιού, όπως αντίστοιχα προβλέπεται στο άρθρο 40 του ν.4509/17 και στο άρθρο 6 του ν.4837/21 για άλλες περιπτώσεις επαγγελματιών.
- Προβούν σε τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 8 του ν.3961/11, ώστε να προβλέπεται η ενίσχυση της στελέχωσης των ΟΠΑ με άλλες ειδικότητες, πέραν των κοινωνικών λειτουργών.
- Θεσπίσουν τη χρήση εξειδικευμένου εργαλείου ηλεκτρονικής καταγραφής όλων των περιστατικών κακοποίησης-παραμέλησης ανηλίκων και της διαχείρισής τους (προτείνεται ειδικότερα η χρήση του ήδη διαθέσιμου συστήματος CSN-MDS).

Προσβλέποντας στην άμεση και ουσιαστική ανταπόκρισή σας, θεωρώντας δεδομένη την ευαισθησία σας στα ζητήματα προστασίας και προαγωγής των δικαιωμάτων των παιδιών, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε περαιτέρω διευκρίνιση και συνεργασία σε σχέση με τα παραπάνω.

Οι υπογράφοι

Τριανταφυλλιά Αθανασίου

Πρόεδρος ΣΚΛΕ,

Θεώνη Κουφονικολάκου

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα
Δικαιώματα του Παιδιού, πρώην πρόεδρος του
Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού
(ENOC)

Κοινοποίηση :

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

-Υπουργός, Κων. Χατζηδάκης ypourgos_erg@yeka.gr

-Υφυπουργός, Δόμνα Μαρία Μιχαηλίδου welfare@yeka.gr

-Υφυπουργός, Μαρία Συρεγγέλα demographyfamily@yeka.gr

-Γεν. Γραμματέας Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας, Γεώργιος Σταμάτης ggr@yeka.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

-Υπουργός, Μαυρουδής Βορίδης ypourgos@ypes.gr

-Αναπληρωτής Υπουργός, Στυλιανός Πέτσας, gram.anyp@ypes.gr

- Γεν. Γραμματέας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου τομέα, Παρασκευή Χαραλαμπογιάννη ggd@ypes.gov.gr

-Γεν. Γραμματέας Εσωτερικών και Οργάνωσης, Μιχαήλ Σταυριανουδάκη, genikos@ypes.gr